

Arbetskläder inom äldreomsorgen

Motion av Clara Lindblom och Robert Mjörnberg (båda V)

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.
Motionen anses besvarad med hänvisning till vad som sägs i utlåtandet.

Föredragande borgarrådet Erik Slottner anför följande.

Ärendet

Clara Lindblom och Robert Mjörnberg (båda V) har väckt en motion i kommunfullmäktige. Motionärerna beskriver att spridningen av covid-19 belyst vikten av att basala hygienrutiner upprätthålls inom äldreomsorgen. En bärande del av det är korrekt användning av arbetskläder. Enligt föreskrifter från Arbetsmiljöverket hamnar arbetskläder under arbetsmiljölagen vilket tydliggör arbetsgivarens ansvar att stå för, bekosta och tvätta arbetskläder inom särskilda boenden, hemtjänst, LSS-boende och hälso- och sjukvård.

Vidare menar motionärerna att de mötts av oroväckande uppgifter om att hanteringen av arbetskläder inom äldreomsorgen i vissa fall har brustit. Med anledning av detta anser motionärerna att stadens uppföljning av efterföljandet av de basala hygienrutinerna och hanteringen av arbetskläder inom hemtjänst måste skärpas.

Motionärerna föreslår att kommunfullmäktige beslutar att ge kommunstyrelsen följande uppdrag att i samråd med äldrenämnden och stadsdelsnämnderna:

1. Stärka uppföljningen av efterlevnaden av de basala hygienrutinerna inklusive hanteringen av arbetskläder
2. Utreda möjligheten att införa krav på arbetsskor för personal inom hela äldreomsorgen, liksom ytterkläder för anställda som rör sig mellan olika arbetsställen.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, äldrenämnden, Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd, Östermalms stadsdelsnämnd, kommunstyrelsens pensionärsråd och Kommunal Stockholm. Kommunstyrelsens pensionärsråd och Kommunal Stockholm har inte inkommit med svar.

Stadsledningskontoret pekar på de åtgärder som redan görs och finner vidare att ytterkläder redan är reglerat i Socialstyrelsens föreskrifter.

Äldrenämnden instämmer i vikten av goda hygienrutiner och att arbets- och skyddskläder används.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd anser att de modeller för uppföljning och inspektion som finns är tillräckliga.

Östermalms stadsdelsnämnd menar att ytterkläder är rimligt att tillhandahålla medarbetarna, men att skor inte omfattas av Socialstyrelsens föreskrifter.

Mina synpunkter

Det finns ingen som efter de två gångna åren ifrågasätter värdet av goda hygienrutiner och rätt använda arbets- och skyddskläder. Därför följde äldrenämnden upp bruket av arbetskläder under pandemin och såväl äldrenämnden som stadsdelsnämnderna arbetar vidare med frågan och kommer även fortsättningsvis att följa upp den. Under pandemin erbjöd vidare äldreförvaltningen såväl arbetsplatsförlagda som digitala utbildningar inom basala hygienrutiner. För att framgent säkerställa rätt kompetens, inom exempelvis basala hygienrutiner, kommer den grönbå majoriteten under nästa år för första gången att ta fram en stadsgemensam utbildningsplan för äldreomsorgen. Detta tillsammans med de historiska satsningar som har gjorts på äldreomsorgen i allmänhet och hemtjänsten i synnerhet i budgetarna för 2021 och 2022 ger goda möjligheter att arbeta med utbildning och arbetsmiljöfrågor.

I övrigt hänvisar jag till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Bilagor

1. Reservationer m.m.
2. Motionen

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarråden Karin Wanngård, Jan Valeskog, Emilia Bjuggren och Kadir Kasirga (alla S) och borgarrådet Clara Lindblom (V) enligt följande.

Vi föreslår att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. Att bifalla motionen
2. Att därutöver anföras

Vi kan glädjande konstatera att remissinstanserna är positivt inställda till att arbeta vidare med att säkerställa att samtliga medarbetare har tillgång till arbetskläder, oavsett utförare.

Den granskning av användande av arbetskläder som äldreförvaltningen genomfört är givetvis bra även om vi anser att det inte skulle behöva krävas en pågående pandemi för att sprida ljus över en så grundläggande kvalitetsfaktor inom äldreomsorgen. Precis som motionen fastslår så kan inte någon arbetsgivare, vare sig det är staden eller privat utförare, välja bort detta. Det är varenda arbetsgivares lagstadgade skyldighet att stå för, tvätta och bekosta arbetskläder och det är en central del av de basala hygienrutinerna.

Resultatet av äldreförvaltningens granskning är i våra ögon skrämmande, uppföljningen visar att bara hälften av utförarna använde arbetskläder och skyddsutrustning på ett korrekt vis. Det är också problematiskt att 30 procent ibland eller inte alls använder arbetskläder korrekt. Det är därför bra att äldreförvaltningen klargör att fortsatta uppföljningar kommer att ske och att de tydliggör att en konsekvens kan bli att utförare som inte når kvalitetsmålen avseende denna fråga kan sägas upp av staden. Borgarrådet menar att det nu görs historiska satsningar på äldreomsorgen, vi kan konstatera att en stor del av detta består av statsbidrag, men det minsta vi kan förvänta oss är att pengarna går till att förbättra medarbetarnas arbetsmiljö och inte till vinstuttag i välfärdsföretagen.

Förhoppningsvis har pandemin fungerat som en väckarklocka för de partier som förra mandatperioden ansåg att följandet av basala hygienrutiner i den privata hemtjänsten var ”detaljstyrning”. Det är vår förhoppning att fler partier skapar sig en medvetenhet om dessa frågor och lägger ideologiska skygglappar åt sidan. Vi talar ofta om att skapa kvalitet i omsorgen och för att nå dessa mål är det vår lagstadgade skyldighet att inte riskera personalens och de äldres hälsa.

Som också nämns i motionen så finns det ingenting som hindrar att staden går längre än vad föreskrifterna beskriver, varför inte ta denna nyvunna kunskap om hur viktiga dessa frågor är och ge personalen ännu bättre förutsättningar att göra jobbet de är experter på. Detta avseende ytterkläder för hemtjänstpersonal som rör sig mellan olika arbetsplatser och arbetsskor till de anställda inom äldreomsorgen något som flera kommuner i vårt närområde erbjuder. Som vi också har lyft i såväl äldrenämnden som kommunfullmäktige skulle detta också göra oss till en mer attraktiv arbetsgivare och hjälpa till att stärka upp personalkontinuiteten.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningen och föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

Motionen anses besvarad med hänvisning till vad som sägs i utlåtandet.

Stockholm den 24 november 2021

På kommunstyrelsens vägnar:
ANNA KÖNIG JERLMYR

Erik Slottner

Hans Altsjö

Reservation anfördes av Jan Valeskog, Kadir Kasirga och Karin Gustafsson (alla S) och Rashid Mohammed och Torun Boucher (båda V) med hänvisning till Socialdemokraternas och Vänsterpartiets gemensamma reservation i borgarrådsberedningen.

Ersätтарыttrande gjordes av Lisa Palm (Fi) med hänvisning till Socialdemokraternas och Vänsterpartiets gemensamma reservation i borgarrådsberedningen.

Remissammanställning

Ärendet

Clara Lindblom och Robert Mjörnberg (båda V) har väckt en motion i kommunfullmäktige. Motionärerna beskriver att spridningen av covid-19 belyst vikten av att basala hygienrutiner upprätthålls inom äldreomsorgen. En bärande del av det är korrekt användning av arbetskläder. Enligt föreskrifter från Arbetsmiljöverket hamnar arbetskläder under arbetsmiljölagen vilket tydliggör arbetsgivarens ansvar att stå för, bekosta och tvätta arbetskläder inom särskilda boenden, hemtjänst, LSS-boende och hälso- och sjukvård.

Vidare menar motionärerna att de mötts av oroväckande uppgifter om att hanteringen av arbetskläder inom äldreomsorgen i vissa fall har brutit. Med anledning av detta anser motionärerna att stadens uppföljning av efterföljandet av de basala hygienrutinerna och hanteringen av arbetskläder inom hemtjänst måste skärpas.

Motionärerna föreslår att kommunfullmäktige beslutar att ge kommunstyrelsen följande uppdrag att i samråd med äldrenämnden och stadsdelsnämnderna:

1. Stärka uppföljningen av efterlevnaden av de basala hygienrutinerna inklusive hanteringen av arbetskläder.
2. Utredda möjligheten att införa krav på arbetsskor för personal inom hela äldreomsorgen, liksom ytterkläder för anställda som rör sig mellan olika arbetsställen.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, äldrenämnden, Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd, Östermalms stadsdelsnämnd, kommunstyrelsens pensionärsråd och Kommunal Stockholm. Kommunstyrelsens pensionärsråd och Kommunal Stockholm har inte inkommit med svar.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 4 december 2020 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret anser att följsamhet av basala hygienrutiner och tillhandahållande av arbetskläder är avgörande för att hantera risken för smitta av covid-19 och andra smittsamma sjukdomar.

Stadens stadsdelsnämnder följer redan i dag löpande upp alla utförarverksamheter utifrån stadsgemensamma mallar. Utöver det gör äldrenämnden särskilda granskningar och inspektioner. Det genomfördes bland annat i maj 2020 en inspektion av användandet av arbetskläder inom hemtjänsten i både privat och kommunal regi. De hemtjänstenheter som inte fick ett godkänt resultat av den nämnda inspektionen kommer att granskas igen av äldrenämnden.

Vårens arbete med covid-19 har påvisat vikten av att arbetskläder och skyddskläder används för de äldres och personalens säkerhet. Stadens arbete med användandet av arbetskläder kommer därför att fortsätta avhandlas på utförarmöten under hösten och följas upp av äldrenämnden. De privata utförare som inte använder arbetskläder korrekt kommer att få en anmodan om rättelse och skriftligen begäras att förklara varför personalen inte använder arbetskläder och vad de ska göra för att personalen ska använda arbetskläder enligt avtal. Avtal med privata utförare som inte vidtar åtgärder kan i vissa fall komma att sägas upp av staden.

Socialstyrelsens föreskrift om Basal hygien i vård och omsorg (SOSFS 2015:10) beskriver inga krav på arbetsskor ur ett hygieniskt perspektiv vilket gör att stadsledningskontoret inte ser något behov av att utreda krav på arbetsskor för personal i äldreomsorgen. Vidare regleras användande av arbetskläder i Socialstyrelsens föreskrift (SOSFS 2015:10) vilket gör att stadsledningskontoret inte ser någon anledning för staden att särskilt utreda krav på ytterkläder i hemtjänsten.

Stadsledningskontoret föreslår att kommunfullmäktige beslutar att

Clara Lindblom och Robert Mjörnberg (V) motion om arbetskläder inom äldreomsorgen anses besvarad med hänvisning till vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Äldrenämnden

Äldrenämnden beslutade vid sitt sammanträde den 16 december 2020 att godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation anfördes av Mirja Räihä m.fl. (S), Robert Mjörnberg m.fl. (V) och Leif Söderström (SD), *bilaga 1*.

Äldreförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 9 november 2020 har i huvudsak följande lydelse.

Äldreförvaltningen beslutade med anledning av covid-19 i början av maj 2020 att granska användandet av arbetskläder, vilket skulle ske på plats utanför lokalen. Meto-

den var att granska om personalen bär arbetskläder, det vill säga kortärmad överdel och någon typ av underdel, i de flesta fall byxor. Att händer är fria från smycken, ringar, armband, klocka, nagellack och lösnaglar och att långt hår är uppsatt (enligt förfrågningsunderlag punkt 1.3.33).

Granskningen visade att de flesta utförare tillhandahåller arbetskläder, dock saknas det ibland rätt storlek. Den visade också att en del av personalen föredrar egna byxor och att de i vissa fall används som arbetsbyxor och tvättas dagligen på kontoret av arbetsgivaren.

Flertalet utförare står för tvätten av arbetskläder och det sker oftast i lokalen eller skickas till cirkulationstvätt. En del av personalen uppger att de tvättar kläderna hemma själva. Utföraren kan därutöver tillhandahålla annan typ av klädsel, exempelvis jackor, västar och fleecetröjor med utförarens logga. En del av utförarna tillhandahåller även skor, men det ingår inte i arbetskläder enligt Socialstyrelsens föreskrifter om basala hygienrutiner och har inte följts upp i denna granskning.

Resultatet av uppföljningen visade att knappt hälften av utförarna använde arbetskläder korrekt. Ca 21 procent använde arbetskläder delvis korrekt och ca 30 procent använde endast ibland eller inte alls. Det var ingen större skillnad mellan privata utförare och de utförare som finns i egen regi. En ny granskning av de enheter som inte hade godkänt resultat granskas återigen under hösten.

Äldreförvaltningen anser att vårens arbete med covid-19 har påvisat vikten av att arbetskläder och skyddskläder används för de äldres och personalens säkerhet. Arbetet med användandet av arbetskläder kommer därför att fortsätta avhandlas på utförarmöten under hösten och följas upp av äldreförvaltningen. De privata utförare som inte använder arbetskläder korrekt kommer att få en anmodan om rättelse och skriftligen begäras att förklara varför personalen inte använder arbetskläder och vad de ska göra för att personalen ska använda arbetskläder enligt avtal. Avtalet med privata utförare som inte vidtar åtgärder kan i vissa fall komma att sägas upp av staden. Åtgärdsplanen till utförare i egen regi skickas även till avdelningschefen vid respektive stadsdelsförvaltning.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 17 december 2020 att godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation anfördes av Hassan Jama m.fl. (V) och Veronica Palm m.fl. (S), *bilaga 1*.

Ersätтарыttrande gjordes av Lisa Palm (Fi), *bilaga 1*.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 16 november 2020 har i huvudsak följande lydelse.

Stärka uppföljningen av efterlevnaden av de basala hygienrutinerna inklusive hanteringen av arbetskläder

Förvaltningen instämmer i att följsamhet av basala hygienrutiner och tillhandahållande av arbetskläder är avgörande för att hantera risken för smitta av covid-19 och andra smittsamma sjukdomar.

Därför har stort fokus lagts på att förbättra följsamheten av de rutiner som finns och förstärka uppföljningen av detta under pandemin.

Nämndens egna verksamheter följer de uppdragsbeskrivningar staden tagit fram för verksamheter inom hemtjänst och särskilt boende. Där regleras till exempel verksamhetens ansvar att tillhandahålla och tvätta arbetskläder.

För privata utförare reglerar tecknade avtal att lagar och föreskrifter ska följas, bland annat Socialstyrelsens föreskrifter om basal hygien i vård och omsorg (SOSFS 2015:10).

Förvaltningen följer redan i dag löpande upp alla utförarverksamheter utifrån stadsgemensamma mallar. Utöver det gör äldreförvaltningen särskilda granskningar och inspektioner. Bland annat genomfördes i maj 2020 en inspektion av användandet av arbetskläder inom hemtjänsten i både privat och kommunal regi.

Enligt verksamheterna hade följsamheten till basala hygienrutiner blivit bättre sedan pandemins utbrott. Förvaltningen delar den uppfattningen. Sedan granskningen genomfördes är bedömningen att följsamheten fortsatt förbättras avsevärt.

Utöver den övergripande uppföljningen har också egenkontrollen förtydligats inom nämndens verksamheter sedan pandemins utbrott. Uppföljning av basala hygienrutiner ska göras löpande och dokumenteras.

Förvaltningen anser att de modeller för uppföljning och inspektioner som redan finns på förvaltningen och i staden är tillräckliga.

Utreda möjligheten att införa krav på arbetskor för personal inom hela äldreomsorgen, liksom ytterkläder för anställda som rör sig mellan olika arbetsställen

Förvaltningen ser inget behov av att utreda krav på arbetskor för personal i äldreomsorgen. Något sådant krav finns inte heller i Socialstyrelsens föreskrift.

Förvaltningen instämmer däremot i uppfattningen att arbetskläder bör omfatta ytterkläder för anställda som i sitt arbete rör sig mellan olika arbetsställen. Anställda inom nämndens hemtjänst har tillgång till ytterkläder att använda i tjänsten, och inköp av nya ytterkläder görs under hösten.

Östermalms stadsdelsnämnd

Östermalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 17 november 2020 att godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Östermalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 20 oktober 2020 har i huvudsak följande lydelse.

Att de basala hygienrutinerna följs är av högsta vikt för att minska risken för smitta och smittspridning. Coronapandemin har synliggjort behovet av tydliga rutiner och också av uppföljning och kontroll av efterlevnaden av dem.

Förvaltningen är mån om att följa Socialstyrelsens föreskrifter (SOSFS 2015:10) om basal hygien i vård och omsorg. På samtliga enheter inom äldreomsorgen i egen regi finns arbetskläder enligt föreskrifterna, arbetsgivaren ansvarar för tvätt av kläderna och det finns ändamålsenliga omklädningsrum. Enheterna har tydliga rutiner och efterlevnaden av de basala hygienrutinerna ingår i enheternas egenkontroll.

I dagsläget tillhandahåller inte äldreomsorgen i egen regi på Östermalm ytterkläder eller skor till medarbetare inom äldreomsorgen. Förvaltningen bedömer dock att det är rimligt och bra att arbetsgivaren erbjuder ytterkläder i form av jackor till medarbetare inom hemtjänsten. Viktigt är då att jackorna ses som övriga arbetskläder och till exempel tvättas och förvaras på enheten samt att de, liksom övriga arbetskläder, är obligatoriska att använda.

Socialstyrelsens föreskrift om Basal hygien i vård och omsorg (SOSFS 2015:10) beskriver inga krav på arbetskor ur ett hygieniskt perspektiv. Inom äldreomsorgen finns inte heller behov av regelrätta skyddsskor som arbetsgivaren är skyldig att tillhandahålla när arbetsmiljön innebär risk för att den anställde ska skada sina fötter i jobbet- som till exempel vid byggnadsarbeten (Arbetsmiljöverkets föreskrifter, AFS 2001:3).

För att arbetsgivare ska kunna tillhandahålla arbetskläder som skattefri förmån ska vissa krav vara uppfyllda. Enligt Skatteverket ska de bland annat vara försedda med arbetsgivarens namn eller logotyp så att de märkbart avviker från vanliga plagg. Vidare beskriver Skatteverket att "Logotypen bör således ha en sådan placering och vara

av en sådan storlek och färgsättning som gör att en besökare tydligt uppfattar märkningen. Detta innebär att vissa klädesplagg normalt inte kan komma i fråga för skattefrihet, t.ex. underkläder och skor”.

Förvaltningen bedömer därför att arbetskor till medarbetare inom äldreomsorgen skulle komma att omfattas av skatteplikt. Förvaltningen anser att de juridiska, ekonomiska och praktiska förutsättningarna och konsekvenserna för det alternativet behöver utredas vidare för att såväl arbetsgivare som medarbetare ska kunna ta ställning till det.

Reservationer m.m.

Äldrenämnden

Reservation anfördes av Mirja Räihä m.fl. (S), Robert Mjörnberg m.fl. (V) och Leif Söderström (SD) enligt följande.

1. Att anta motionen
2. Att därutöver anföras:

Den av Äldreförvaltningen beslutade granskningen av användandet av arbetskläder är bra och nödvändig, även om vi anser att det inte skulle behöva krävas en pågående pandemi för att sprida ljus över en så grundläggande kvalitetsfaktor inom omsorgen. Precis som motionen fastslår så kan inte någon arbetsgivare, vare sig det är staden eller privat utförare, välja bort detta. Det är varenda arbetsgivares lagstadgade skyldighet att stå för, tvätta och bekosta arbetskläder och det är en central del av de basala hygienrutinerna.

Resultatet av förvaltningens granskning är i våra ögon skrämmande, uppföljningen visar på att bara hälften av utförarna använde arbetskläder och skyddsutrustning på ett korrekt vis, vilket är en skandal! Extra allvarligt är det att 30 % endast ibland, eller inte alls använder arbetskläder korrekt!

Det är bra att förvaltningen klargör att fortsatta uppföljningar kommer att ske, och att den tydliggör att en konsekvens kan bli att utförare som inte når kvalitetsmålen avseende denna fråga kan sägas upp av staden.

Förhoppningsvis har detta år av pandemi fungerat som en väckarklocka för de partier, bland annat Kristdemokraterna och Liberalerna, som förra mandatperioden ansåg att följet av basala hygienrutiner i den privata hemtjänsten var ”detaljstyrning”. Det är vår förhoppning att fler partier skapar sig en medvetenhet om dessa frågor och lägger ideologiska skygglappar åt sidan. Vi talar ofta om att skapa kvalitet i omsorgen och för att nå dessa mål så är det vår lagstadgade skyldighet att inte riskera personalens och de äldres hälsa.

Som också nämns i motionen så finns det ingenting som hindrar att staden går längre än vad föreskrifterna beskriver, varför inte ta denna nyvunna kunskap om hur viktiga dessa frågor är och ge personalen ännu bättre förutsättningar att göra jobbet de är experter på. Detta avseende ytterkläder för hemtjänstpersonal som rör sig mellan olika arbetsplatser och arbetsskor till de anställda inom äldreomsorgen något som flera kommuner i vårt närområde erbjuder. Som vi också har lyft i såväl äldrenämnden som Kommunfullmäktige skulle detta också göra oss till en mer attraktiv arbetsgivare och hjälpa till att stärka upp personalkontinuiteten.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Hassan Jama m.fl. (V) och Veronica Palm m.fl. (S) enligt följande.

1. Hassan Jama m.fl. (V) och Veronica Palm m.fl. yrkade bifall till motionen i sin helhet, samt
2. att därutöver anföras

Vi tycker att det är glädjande att förvaltningen instämmer i uppfattningen som motionären, att arbetskläder bör omfatta ytterkläder för anställda personal inom hela äldreomsorgen som i sitt arbete rör sig mellan olika arbetsställen. Basala hygienrutiner och tillhandahållande av arbetskläder är avgörande för att hantera risken för smitta av covid-19 och andra smittsamma sjukdomar.

Ersätтарыttrande gjordes av Lisa Palm (Fi) enligt följande.

Lisa Palm (Fi) ställde sig bakom Vänsterpartiets och Socialdemokraternas förslag till beslut och anförande.